

!

JAKOB

Ⓔ erst maar een raadsel.

Een reiziger steekt een grens over naar vijandelijk gebied. We hebben het nu over heel lang geleden: oeroude tijden, strijdende koninkrijken, van die dingen. De reiziger wordt tegengehouden door soldaten. Het is hun taak ervoor te zorgen dat niemand geheime boodschappen bij zich heeft. Ze fouilleren de man, laten hem al zijn kleren uittrekken, halen hun vingers door zijn haar.

De man heeft niets bij zich. Hij kleedt zich weer aan en vervolgt zijn weg.

Maar hij heeft wél een verborgen boodschap bij zich.

Waar? Ik heb je al een aanwijzing gegeven.

Nee, niet in zijn hoofd. En niet in zijn lichaam, al lukt dat soms wel. Het is een klassieke spionnetruc. Zo bestaat er een verhaal uit de Amerikaanse Revolutie, waarin een Britse spion wordt betrapt als hij door de Amerikaanse linies glipt. De yanks verdenken hem ervan geheimen bij zich te hebben. Ze dwingen hem een smerig drankje te drinken, en voor je het weet komt het er bij de arme kerel van onderen en van boven uit. En ja hoor, daar plopt een zilveren kogel tevoorschijn. Het is geen gewone kogel: hij is hol en kan worden opengeschoefd. Er zit een opgevouwen briefje in.

Maar onze reiziger heeft niet zo'n spionnenfoefje bij zich. Onze

man vervolgt zijn reis. Hij loopt urenlang. Ten slotte treft hij op een afgesproken plek diep in het bos een rebellenleider, een bondgenoot van zijn eigen koning. De reiziger vraagt om een vlijmscherp mes. Hij houdt het tegen zijn hoofd... en begint zijn haar af te scheren.

De geheime boodschap staat op zijn schedel geschreven.

Ik zal nooit vergeten dat ik mijn zusje dit raadsel vertelde. Lizzie was toen zes of zeven, en nog wekenlang beval ze iedere volwassene die ze zag zich voorover te buigen, zodat ze zijn hoofd kon afzoeken naar verborgen letters. Ze vertelde meneer Davies, onze buurman die aan de overkant van de hal woont, dat hij nooit van zijn leven een spion zou kunnen worden.

‘Waarom niet?’ wilde hij weten.

‘Omdat u helemaal geen haar hebt,’ zei ze.

Dat bracht Davies behoorlijk van slag. Misschien droomde hij ervan spion te worden. Misschien was hij er wel een. Dat kan best – een flinke bos haar is tegenwoordig niet meer vereist. Want zie je, de mensen hebben betere manieren verzonnen om geheimen te versturen dan ze op elkaars hoofd schrijven.

En hoe slimmer die geheimen zijn verborgen, hoe beter mensen als ik natuurlijk hun best doen ze te vinden.

LIZZIE

Ⓢta me toe iets uit te leggen.

Ik lieg.

En gek genoeg ben ik daar heel goed in. Ik had me nooit voorgesteld dat ik op mijn veertiende zou uitblinken in bedrog. Maar tegenwoordig is er veel wat zelfs mijn omvangrijke voorstellingsvermogen te boven gaat. Engeland op het randje van een Duitse invasie bijvoorbeeld. Of anders wel die bezwete man tegenover me.

‘Het spijt me, meneer Fleetwood. Ik had niet door dat ik ons vandaag zo’n eind heb laten lopen.’

Dat was natuurlijk zo’n leugen. De wandeling was een doodssteek. Een slimigheidje om ervoor te zorgen dat hij volslagen uitgeput was als we aan boord gingen en in onze hut kwamen.

Fleetwood, mijn begeleider voor de reis, tilt zijn opgezwollen voeten-vol-blaren in een teiltje water. Opmerkelijk kleine voeten voor zo’n breed lijf. Hij veegt een straaltje zweet van zijn voorhoofd en zijn gezicht is zo rood en verhit dat het net een geglazuurde kerstham lijkt.

‘O, hemeltje. Oma had me niets over uw voetkwaal verteld,’ zeg ik.

‘Ik heb helemaal geen voetkwaal. En jij begint daar beslist niet over tegen je grootmoeder. Ik was domweg niet voorbereid op

een mars door heel Liverpool.' Hij trekt zijn das wat losser en installeert zich met een borrel.

'Misschien begrijpt u mijn melancholie wel,' zeg ik, en ik zet mijn koffer zo neer dat hij er wel over moet struikelen. 'Vandaag zie ik voor het laatst nog iets van Engeland voor we naar Amerika varen.'

'En wiens schuld is dat?' buldert hij, en hij zwaait met zijn vinger naar het plafond van onze hut.

'Hitlers schuld.' Ik knik braaf. 'Deze oorlog is Hitlers schuld. Mijn verplaatsing: Hitlers schuld. Dit gasmasker dat ik voortdurend bij me heb:' – ik verhef mijn stem voor meer effect – 'Hitlers schuld!'

Dat is het antwoord dat hij wil horen.

Heb je wel door dat ik er niet 'geloof ik' bij zeg? Want dat geloof ik niet. Dat weet ik.

Nog een voordeel van de wijze leeftijd van veertien jaar: er zijn veel dingen die je gewoon weet. Zoals de verschrikkelijke waarheid dat veel Britse mannen die naar het front gaan zullen sneuvelen. Of het feit dat meneer Fleetwood graag een glaasje Old Schenley te veel drinkt. Als ik zulke dingen hardop zeg, is de reactie vaak: 'Goh, wat ben jij toch vroegrijp, Elizabeth.'

Maar zullen we maar gewoon eerlijk zijn? Als volwassenen tegen een kind of een tiener zeggen dat ze vroegrijp is, bedoelen ze eigenlijk: 'Zeg dat alsjeblieft niet hardop.'

Maar ik zeg de meeste dingen wel hardop.

Ik ben het liefst rechtdoorzee. Mijn grote broer, Jakob, was vroeger ook rechtdoorzee. Voor Willa verdween, bedoel ik. Willa is onze moeder. Omgekomen bij een bomaanslag, hebben ze ons verteld. Een onwaarheid, een uitspraak die ik weiger te accepteren. Ik praat niet meer over haar als 'moeder' omdat ze op het moment niet hier is om over me te 'moederen'. Daarom is het makkelijker, en doet het minder pijn, om haar bij haar voornaam te noemen.

Vroegrijp? Vast wel.

Willa is Amerikaans. Uit een chique plaats die Cleveland heet. Volgens sommige mensen verklaart dat waarom ik zo rechtdoor-zee ben: omdat ik half-Amerikaans ben. En dan zeggen ze het woord ‘Amerikaans’ alsof het iets schandaligs is. Dat vind ik prachtig. Willa vond het ook prachtig.

Natuurlijk ga ik ooit wel naar Amerika en ontmoet daar dan echt schandalige meisjes. Ik stel me Cleveland voor als een vijver waarin het goed vissen is. Maar ik ben nog nooit in Amerika geweest. Toen ik klein was kwam oma altijd naar Londen, omdat Willa zoveel moest werken. En nu denkt oma dat ik in vliegende vaart naar haar in Cleveland kom. En dat denkt haar landgoed-beheerder, de schimmelvoetige meneer Fleetwood, ook.

Maar dat doe ik niet. Natuurlijk niet.

Willa is de enige ouder die Jakob en ik nog hebben. Ik heb me heilig voorgenomen de waarheid over haar verdwijning te achterhalen. Dat heb ik mijn broer ook steeds verteld als ik hem schreef. Maar Jakob heeft niet één keer gereageerd op de brieven die ik naar dat eigenaardige adres heb gestuurd dat hij me heeft opgegeven. Ik heb niets van hem gehoord, al meer dan drie maanden. Eerst verdwijnt Willa en nu mijn broer. Ik vertik het om uit Engeland weg te gaan voor ik weet waar zij zitten.

‘Meneer Fleetwood, vindt u het leuk om voor we uitvaren nog een ommetje over het dek met me te maken?’

‘Nee, nee,’ antwoordt hij. ‘Ik heb net een glaasje ingeschonken.’

‘Ja, misschien ook maar beter om uw benen rust te geven. Het is een klein schip, maar echt lief van oma om zo’n grote suite te boeken, vindt u ook niet?’ Ik blijf doorkletsen, want ik heb gemerkt dat hij daar moe van wordt. ‘Houdt u het wel vol zo, al dat ongemak? Ik aarzel om u alleen te laten.’ Ik druk mijn hand tegen mijn borst. ‘Hoe kort ook.’

‘Het gaat prima!’ beweert hij. Zijn voetbad is al roze van het vocht uit zijn blaren. Perfect.

‘Goed dan. Ik wil graag met mijn zakdoek zwaaien als we uitvaren. Een trans-Atlantische reis om aan de Duitse invasie te ontkomen. Het is allemaal zo spannend!’ Ik doe lekker overdreven. ‘Zodra we zijn vertrokken kom ik terug om mijn koffer uit te pakken.’

‘Uitstekend, Elizabeth.’

Ik loop de hut uit. Sla in de gang de hoek om. Haal diep adem. En dan zet ik het op een rennen.

Zo hard als ik maar kan. Ik ontwijk een steward met bagage, spring over koffers en verhoog mijn snelheid in de lucht. Ik vlieg een trap af, en dan nog een, met de laatste vijf treden in één zweefsprong. Ik plof met mijn volle gewicht neer op iets wat een vergulde doos lijkt van een pauw-van-een-vrouw met een samengeknepen gezicht.

‘Mijn hoed!’ roept ze.

‘Mijn oprechte verontschuldiging,’ zeg ik als ik mijn achterste van de verpletterde doos haal. ‘Maar ik heb ontzettende haast.’ En daar ga ik alweer.

‘Jongedame!’ brult de pauw. ‘Waar ben jij in vredesnaam mee bezig, jongedame?’

Haar stem sterft weg als ik mijn beoogde uitgang zie.

Waar ben ik mee bezig?

Met liegen. En ontsnappen.

En eerlijk, daar zit ik best een beetje mee in mijn maag. Het was veel te makkelijk. Arme Fleetwood, arme ‘Platvoet’, zoals mijn broer hem noemt.

Duidelijk totaal geen ervaring met tieners.

Duidelijk geen flauw idee wat ik zo ga doen.

Duidelijk een heel slechte begeleider.

Want het schip vertrekt zo naar Amerika.

Maar dan ben ik al op de terugweg naar Londen.

JAKOB

Ⓛk stommel de stationstrap af en sprint het perron over achter de al rijdende wagons aan, als de schrielse avonturier ter wereld. Ik duik op een deur af, spring aan boord, struikel en tuimel op schoot bij de heer die daar zit.

‘Prachtige middag,’ zeg ik.

De man laat een geërgerd *hmpf* horen en verdiept zich weer in zijn krant.

Ik laat hem lezen en loop het gangpad door op zoek naar een zitplaats. Ik zweet. Ik hijg.

En ik vraag me af wat mijn zusje nú weer heeft uitgespookt.

Dit is wat ik weet. Lizzie hoort onderweg te zijn naar Amerika. Maar om de een of andere reden is ze niet gegaan. In plaats daarvan verscheen ze op het Londense adres dat ik voor post gebruik, en vroeg naar mij. En dus moet ik haar gaan oppikken. Zo zei de kolonel het letterlijk toen ik vanochtend bij hem op kantoor werd geroepen.

‘Haar oppikken, meneer?’ vroeg ik. Het is wel duidelijk dat hij mijn zusje niet kent.

‘Haar oppikken, ja,’ snauwde hij. ‘Welk deel van die opdracht begrijp je niet? En hou haar in vredesnaam stil tot jullie terug zijn.’

‘Ik zal het proberen.’

‘Wat heb je haar verteld over je werk hier?’

‘Niets, meneer,’ zei ik. Mijn stem kwam er hoger uit dan ik wilde. ‘Ik heb haar het adres gegeven dat ons was opgedragen te gebruiken. Het valse, in Londen. Ze heeft me een paar keer geschreven, maar ik had het erg druk, en eerlijk gezegd, we hebben al zo’n tijd weinig contact...’

Hij was alweer verdiept in de paperassen op zijn bureau. Gesprek afgelopen.

Dus rende ik naar het station en ben ik nu onderweg om Lizzie op te pikken. Wat zal ik tegen haar zeggen? Hoe kan ik haar in vredesnaam voorbereiden op de vreemde plek waar ik haar mee naartoe neem?

Dat kan ik niet. Dat weet ik. Tenzij ik wil worden doodgeschoten voor hoogverraad.

Op het Euston Station in Londen neem ik een taxi naar Buitenlandse Zaken, een enorm gebouw van wit steen. De chauffeur stemt erin toe om te wachten. Ik ren de trap op en de torenhoge ingang door. Ik word naar een kamer op de tweede verdieping gestuurd. De deur van de kamer staat open.

En daar is ze.

Die flitsende ogen. Dat pezige lichaam, en dat bruine haar alsof ze met haar vingers in het stopcontact heeft gezeten. Hoe oud is ze nu, veertien?

En wie is die arme man in dat bruine pak?

LIZZIE

Ⓔr zit een man van middelbare leeftijd in een flodderig wijd pak achter een bureau. Hij ziet eruit of hij zou kunnen huilen van frustratie.

‘Ik zeg alleen maar, meneer, dat een slechtzittend pak echt niks doet voor een man.’

‘Hoor jij niet ergens op school te zijn?’ schampert hij.

‘Mijn school is naar Berkshire geëvacueerd. Ik zal mijn vriendinnen wel missen, maar ik heb echt zin in een nieuw avontuur. Mijn grootmoeder had opdracht gegeven me naar Cleveland te laten komen, maar dat is een gepasseerd station. Niet dat ik met de trein had kunnen gaan, natuurlijk.’

Er verschijnt een magere sliert met een bos bruine krullen in de deuropening. Mijn broer.

‘Jakob!’ roep ik, en ik spring opgelucht van mijn stoel. Ik sla mijn armen om hem heen en knijp. ‘Hemel, wat ben je dun. Aan een eendenpoot zit nog meer vlees.’

‘Jij bent de broer?’ vraagt de man. ‘Dat werd tijd, verdorie!’

‘Ja. Jakob Novis. Ik had even nodig. Ik kom uit... Moest hier-naartoe reizen vanuit...’

‘Ik weet waar je vandaan komt,’ gromt de man.

‘Nou, ik niet. Waar kom je vandaan?’ vraag ik.

Mijn broer maant me met een nijldige blik tot stilte.

De man bekijkt Jakob eens goed, en ik doe hetzelfde. Hij is langer dan ik me herinner, maar heeft nog steeds een jongensgezicht. Zijn broek en jasje zijn gekreukeld. Das slecht gestrikt. Vage grijze wallen om zijn vermoeide bruine ogen, en zijn verformfaaide krullen zijn langer dan gewoonlijk. Slaapt hij op straat?

De bureauman is niet bepaald onder de indruk. 'Ik zie dat ze nu al kinderen inhuren.'

'Ik ben negentien, meneer.'

'Fijn voor je. Wie weet moet je je ooit zelfs scheren.'

Jakob voelt even aan zijn haarloze kin.

'Ja, hij ziet er jong uit voor zijn leeftijd. Altijd al,' zeg ik. 'Maar wees gewaarschuwd. Hij is stilletjes briljant. Hij verslaat u zo met schaken. Drie zetten.'

'Ja, oké,' zegt Jakob zonder op mij te letten. 'Ik heb opdracht mijn zusje op te pikken.'

'Pardon?' Ik zet mijn handen in mijn zij. 'Op te pikken?'

'Ze is uren geleden verschenen,' zegt de man. 'En vroeg naar jou. Hield niet op met vragen. Valt iedereen lastig.'

'Ja.' Mijn broer zucht. 'Zo is ze.'

'Wat moest ik anders, Jakob? Je hebt niet een van mijn brieven beantwoord.'

'Ik heb het nogal druk.'

Dat steekt. Mijn broer heeft het te druk voor me? Hij vindt me maar lastig?

'Zal ik je eens wat zeggen,' moppert de man, 'ik zou haar kunnen rapporteren. Ik was even de kamer uit, en toen ik terugkwam, was ze in mijn laden aan het snuffelen. Schandalig!'

'Wat schandalig is, meneer, is uw gebrek aan organisatie. Ik heb aanzienlijke verbeteringen aangebracht in uw potlodenbakje.' Ik kijk Jakob aan. 'Je hebt het druk, zeg je? Waarmee?'

Mijn broer kijkt naar de kantoorman en dan weer naar mij. 'We moeten weg. Ik moet terug,' zegt hij.

‘Terug waarnaartoe?’ vraag ik.

Geen antwoord.

Ik kijk de flodderman aan. ‘Kijk, dit is nu precies wat ik u vertelde. Vroeger was mijn broer iemand die graag met zijn neus in de boeken zat, maar ook van een praatje hield. Heel slim. Twee keer een klas overgeslagen. Onhandig maar lief.’

‘Ik verzeker je, jongedame, dat ik geen enkele –’

‘Maar nu is hij zo afstandelijk,’ houd ik vol. ‘Geheimzinnig. Een regelrecht enigma.’

Jakob hapt naar adem en slaat met zijn hand tegen een archiefkast. Er tuimelt een stapel mappen op de vloer.

De man laat zijn hoofd in zijn handen zakken.

‘Mijn verontschuldigen, meneer. We gaan al,’ zegt mijn broer. Hij stormt het gebouw uit en ik doe mijn best hem bij te houden.

‘Wat mankeert jou in vredesnaam, Jakob?’ roep ik als we de trap af hollen. ‘Jakob, wacht!’